

***РЕАЛІЗАЦІЯ ГРАМАТИЧНИХ НОРМ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ***

Одним із провідних завдань української мови за професійним спрямуванням у ВНЗ є засвоєння норм літературної мови та оперування ними у професійно-комунікативній сфері.

Особливості регулювання норм літературної мови у різних стилях розглядали у наукових працях такі вчені: А. Загнітко, Л. Кравець, Л. Мацько, О. Мироненко, М. Пентилюк, С. Шевчук та інші.

Аналізуючи граматичні норми, зазначимо, що граматики як розділ мовознавства вивчає «граматичну будову мови, тобто систему правил, які функціонують об'єктивно й визначають закономірності словозміни та поєднання слів у словосполучення й речення» [5, с.369]. До складу граматики входять два розділи – морфологія та синтаксис. Морфологія як розділ граматики «вивчає закономірності словозміни, утворення граматичних форм від слів, об'єднаних у лексико-граматичні класи (частини мови)» [5, с.370]. Під синтаксисом розуміють «розділ граматики, що вивчає будову і функціонування синтаксичних одиниць (речення, словосполучення), закономірності поєднання слів у словосполучення, речення» [5, с.370].

На думку О. Мироненко, мовна особистість повинна «досконало володіти нормами літературної мови: орфоепічними (правильною вимовою звуків та звукосполучень), акцентуаційними (усталеним наголошуванням слів), орфографічними (правильним написанням слів та їх частин), лексичними (вживанням слів відповідно до їх лексичного значення) та фразеологічними (правильним використанням фразеологічних одиниць), морфологічними (вживанням граматичних форм слів), синтаксичними (побудовою словосполучень та речень) та стилістичними (уживанням мовних засобів у конкретних стилях мови)» [3, с.56].

Під час викладання української мови за професійним спрямуванням особлива увага приділяється роботі з фаховим текстом, який допомагає засвоїти фонетичні, акцентуаційні, орфографічні, лексичні, словотвірні, граматичні, стилістичні, пунктуаційні особливості термінів конкретної галузі знань. Текст фахового спрямування є тлом активізації знань і вмінь студентів, що сприяє підвищенню професійних здібностей майбутніх фахівців. Вміння вправно послуговуватися нормами літературної мови у комунікативній діяльності є показником інтелектуального розвитку особистості.

З метою кращого засвоєння граматичних норм майбутніми вчителями початкової школи ефективним є застосування різних вправ.

1. Подані іменники поставте в потрібному відмінку, розкриваючи дужки. Поясніть особливості вживання відмінкових закінчень.

Привітатися з (друг, лікар, учитель, керівник). Прийти в гості до (Олена, Іван, сестра, слюсар, дочка, директор, пісняр). Спеціальний одяг на (школяр, робітниця, перукар, друкарка, маляр, гончар, водій, санітарка). Іти (коридор, ліс, бульвар, дорога, тротуар, площа, пустир, вулиця). Завдати збитків (Ілля, фабрика, Ігор, завод, країна, край, друкарня, село, шахта, родина). Боротися з (ворог, зброя, пожежа, вітер, негода, приятель, друг). Покластися на (брат, господар, доля, лікар, сестра, секретар, товариш). За (вежа, земля, календар, огорожа, завдання, ніша, інвентар, звичай, буквар, вантаж, машина).

2. Запишіть подані іменники в родовому відмінку однини. Поясніть закінчення.

Кілометр, клен, ринок, град, дощ, фініш, документ, папір, термін, експеримент, дуб, експорт, заголовок, підпис, індекс, заклад, ксерокс, апарат, адресант, бланк, банк, комп'ютер, інститут, адрес, колектив, виробіток, приріст, відмінок, журнал, стиль.

3. Запишіть подані словосполучення в кличному відмінку однини та складіть із ними речення.

Добродій Гончарук, пан президент, колега Шевченко, добродійка Ярова, панна Ірина, Марія Степанівна, пані Леся, Віктор Вадимович, друг Андрій.

4. *Утворіть просту й складену форми вищого та найвищого ступенів порівняння до поданих прикметників, запишіть їх.*

Глибокий, ефективний, високий, тяжкий, традиційний, дотепний, вузький, дорогий, гарний, товстий, щирий, ледачий, уважний.

5. *Поставте іменники в потрібному відмінку. Назвіть особливості зв'язку числівників з іменниками.*

Три (протокол, кущ, тренер, стіл); десять (раз, кілометр, тиждень, агент); чотири (стрибок, метр, підручник, біолог), п'ять (кілограм, учитель, метр, машина); одна друга (частина, тонна, гектар); два з половиною (раз, центнер, градус).

6. *Знайдіть неправильні форми числівників та відредагуйте їх.*
Трьомастами сорока трьома, стами, трьохсот двадцяти сімох, п'ятмастами сорока одним, двадцятьома п'ятьома, двадцятьма дев'ятьма, тридцяти вісьми, ста сорока одним, шістьдесят сімох, восьмисот трьох, шестистам дев'яносто трьома, восьмистами п'ятьдесятьма сьома, восьмисот трьох, семидесятилітній.

7. *Провідмініайте подані імена, по батькові та прізвища.*

Тарас Григорович Шевченко, Віктор Іванович Тигіпко, Олексій Михайлович Іванчук, Іван Степанович Вишняк, Катерина Іванівна Дудова, Андрій Леонідович Роговець.

8. *Дослідіть, чи змінюється значення іменників при зміні закінчень у формі родового відмінка. Складіть і запишіть із поданими парами слів словосполучення і речення.*

Каменя – каменю, шаблона – шаблону, вала – валу, детектива – детективу, позитива – позитиву, пояса – поясу, листопада – листопаду, фона – фону.

9. *Перекладіть російські вирази українською мовою, з кількома складіть речення.*

На протяженні дня, работать за семерых, за семью замками, на протяженні шести днів, до пятидесяти лет, перед семьюдесятью студентами, с восьмьюдесятью депутатами, до сорока днів, на ста листах, около трехсот лет, с шестьюстами гражданами, на пятистах километрах, сорокашестимиллионный доход, миллионам жителей планеты, не хватает тысячи гривен.

10. *Перепишіть словосполучення, групуючи прикметники за правилами правопису. Прокоментуйте письмово.*

Лінгвостилістичні особливості, навчально-виховний процес, високоморальний вчинок, частовживаний вислів, чотирнадцятиповерховий будинок, висококалорійна їжа, науково-технічний прогрес, Києво-Печерський заповідник, яскраво-зелений листок, північноукраїнська порода, науководослідний інститут, порівняльно-історичний метод, прибутково-видаткова відомість, крохмале-патоковий продукт.

11. *Виправте помилки в наведених реченнях і прокоментуйте.*

Наша вчитель привчила всіх до порядку. Молода професор виголосила цікаву доповідь. Лікар виписала рецепти. Молода касир розгублено складала папірці. Журналіст записала відеорепортаж.

12. *Відредагуйте речення, де порушено порядок слів.*

1. Наведені в цьому розділі, типові форми документів використовуватися можуть для укладання науково-технічної продукції. 2. За цим договором несе відповідальність за неналежне використання обов'язків директор. 3. Через свого представника з числа співавторів ознайомитися з усіма матеріалами мають право автори. 4. Сторони за взаємною згодою достроково мають право розірвати договір. 5. Під час перебування делегації з офіційним візитом неофіційні зустрічі організують також. 6. За взаємною домовленістю визначається місце і час проведення переговорів. 7. Якщо цього не вимагає ситуація, ділові листи не повинні бути надто довгими.

13. *Перекладіть текст, дотримуючись усіх норм української літературної мови.*

Навыки звукового и звуко-буквенного анализов чрезвычайно важны и при усвоении орфограмм корня (безударные гласные, непроизносимые, звонкие и глухие). Сопоставление звукового состава корня слова с графическим способствует развитию орфографической зоркости у детей; выявление слов из числа родственных, у которых звуки корня совпадают с буквами (проверочное) и у которых звуки корня не совпадают с буквами (проверяемое), помогает овладеть способом подбора родственных слов для проверки, формированию умений соотносить проверяемое и проверочное слова (А. Коваль).

Отже, процес кращого засвоєння граматичних норм літературної мови під час підготовки майбутніх фахівців початкової школи передбачає виконання різних видів вправ: переклад текстів фахового спрямування, відмінювання слів та складання з ними речень, добір речень з певними формами звертання, використання текстів певних стилів та редагування їх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мацюк З.О., Станкевич Н.І. Українська мова професійного спілкування: навчальний посібник. 2-е вид. К.: Каравела, 2009. 352 с. 331.
2. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови. К.: ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
3. Мироненко О.В. Формування мовної особистості майбутнього вчителя початкової школи шляхом реалізації норм літературної мови. Stav, problemu a perspektivu pedagogickeho študia a socialnej prace: zbornik prispevkov z medzinarodnej vedeckej konferencie. Slovak Republic, Sladkovicovo: Vysoka škola Danubius. 2016. 28-29oktobra. С.56-58.
4. Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика. К.: Вежа, 1994. 240с.
5. Шкуратяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова: модульний курс: навчальний посібник. К.: Вища школа, 2007. 823с.